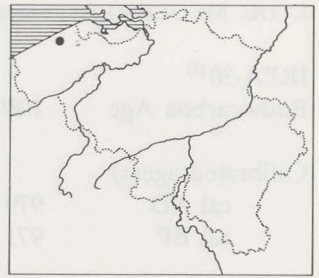

J. DE MEULEMEESTER, A. MATTHYS & M. VAN STRYDONCK¹

De radiocarbon-datering van de Karolingische Sint-Donaaskerk op de Burg te Brugge.

Sinds 1986 kunnen we beschikken over het "University of Washington (Quaternary Isotope Lab) Radiocarbon Calibration Program". De ontwikkelde calibratiecurve is blijkbaar zeer betrouwbaar en opent nieuwe dateringsperspectieven. Het is dan ook noodzakelijk oude ¹⁴C-dateringen, al dan niet gecalibreerd, te herzien en aan te passen en er de nodige gevolgtrekkingen uit af te leiden. Dit geldt ons inziens ook voor de datering van de Karolingische Sint-Donaas op de Burg te Brugge. Aan dit bouwwerk werden reeds meermaals publicaties gewijd. Bekijken we de in deze publicaties voorgestelde datering.

In 1963 bestudeerde J. Mertens enkele kerken met ronde centraalbouw, waaronder de Brugse Sint-Donaas². Het gevonden aardewerk dateerde het site volgens Mertens tussen het midden van de 9de eeuw en het midden van de 10de eeuw. Waarbij hij eraan toevoegde dat op historische grond de regeringen van Boudewijn-met-de-Ijzeren-Arm (862-879) en van Arnulf de Grote (918-964) konden worden vooropgesteld. Mertens zelf voelde meer voor een datering in het midden van de 10de eeuw, dus onder Arnulf I.

In 1971 werd de ¹⁴C-datering van de meetbaak vrijgegeven, die Mertens in 1955 had gevonden en die dienst had gedaan om het ronde grondplan van de Karolingische kerk uit te zetten. De datum gaf: IRPA-30 Brugge: 1089 ± 72 BP/A.D. 861³. Deze datum van 861 werd door het labo als de meest waarschijnlijke vooropgesteld.

Het duurde tot 1979 vooraleer deze datering gebruikt werd⁴. Zij vormde immers het uitgangspunt van de datering van de sporen die door Mertens op de Burg werden gevonden en die ouder waren dan de bouw van de Sint-Donaas. Uitgaande van een datering van de kerk in A.D. 861 gingen we na of de archeologische en historische elementen die tot onze beschikking stonden al dan niet in tegenspraak waren met deze datering uit de exacte weten-

schappen. Op archeologische grond was er geen aanwijsbare tegenspraak.

In 1985 stelde G. Declercq de vraag naar het ontstaan van het Sint-Donaaskapittel te Brugge⁵. Hierbij kwam ook de ouderdom van de Sint-Donaaskerk aan bod. De auteur gaat hierbij in tegen de door ons gevoerde redenering uit 1979. Hij is echter blijkbaar niet volledig vertrouwd met de archeologische literatuur.

Roodgeverfd aardewerk komt niet alleen voor van het midden van de 8ste tot de 10de eeuw⁶, maar kent een langere gebruiksperiode. Ons ging het om de opkomst van roodbeschilderd en van Pingsdorfwaar in onze streken. De auteur kent blijkbaar ook de inhoud van een ¹⁴C-datering niet, waarbij door het labo zelf (en niet door de auteurs) een hoofddatum binnen een marge gegeven wordt. Zelfs deze afwijking (in casu sigma één) geeft ons geen 100 % dateringszekerheid, dus zelfs een datering tussen 789 en 933⁷ kan worden aangevochten! De hoofddatum geeft enkel de meeste kansen en moet dan ook door andere argumenten worden ondersteund. De historische argumentatie betreffende Boudewijn I kwam niet van onszelf, maar van verschillende auteurs⁸. Declercq komt tot het besluit dat het theoretisch niet uitgesloten is dat de Sint-Donaaskerk onder Boudewijn I (862-879) gebouwd werd. Het lijkt hem evenwel waarschijnlijk dat ze ten vroegste onder Boudewijn II (879-918) opgetrokken werd en dat ze wellicht slechts dateert van de regering van Arnulf I (918-964). Als argument geldt dat ene Ernaldus Barbatus, waarschijnlijk te identificeren met Arnulf I, werken heeft uitgevoerd aan de Burg en dit met materiaal afkomstig van het Romeinse *castellum* te Oudenburg⁹. Het is uiteindelijk toch de ¹⁴C-methode die de discussie rond deze datering in een hopelijk definitieve plooi legt en dit op basis van de nieuwe calibratiecurves.

1 M. Van Strydonck, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Jubelpark 1, 1040 Brussel.

2 Mertens 1963, 148.

3 Dauchot-Dehon 1971, 30.

4 De Meulemeester-Matthys 1980.

5 Declercq 1985, 145-147.

6 Declercq 1985, 151.

7 Declercq 1985, 152.

8 De Meulemeester-Matthys 1980, 12, noot 5-6-7.

9 Declercq 1985, 152-153.

IRPA-30¹⁰

Radiocarbon Age 1089.0 ±72.0 BP

Calibrated age(s)

cal AD 979
cal BP 971

cal AD/BC (cal BP) age ranges:

One Sigma cal AD	785-1001	(1065-949)
	1013-1016	(937-934)
Two Sigma cal AD	775-795	(1175-1155)
	800-1040	(1150-910)
	1142-1148	(808-802)

De hoofddatum geeft dus 979 voor het afsterven van het hout. De maximale afwijking ligt (bij sigma 2) tussen 775 en 1148. De hoofddatum geeft ons echter de meeste kans, zodat de regering van Arnulf II (964-988) waarschijnlijk lijkt.

Wat zijn de uitvloeisels van deze datering in de tweede helft van de 10de eeuw op historisch-archeologisch vlak? Wij maakten destijds de opmerking dat bij de opgravingen van Sint-Donaas geen sporen van een ouder kerkgebouw werden aangetroffen¹¹. De nieuwe datering voor de ronde centraalbouw speelt ons een argument in handen om er vanuit te gaan, zoals ook Declercq veronderstelt, dat de oorspronkelijke burchtkapel zich tot in de 10de eeuw in de zuidelijke helft van de burcht bevond. Wat de materiaalstudie betreft, kan de vondst van Pingsdorfwaar in de funderingsleuf van de Sint-Donaas niet meer gelden als "sterke aanwijzing voor een opkomst van deze waar in onze gewesten vóór het laatste kwart van de 11de eeuw"¹². In oudere lagen is deze waar niet aangetroffen. Vóór de tweede helft van de 10de eeuw komt deze keramiek dus op het Sint-Donaassite niet voor. Zoals wij reeds stelden blijft de enige zekere en absolute datering van Pingsdorfwaar, de pot van Wermelskirchen, in de grond gestopt rond 960¹³.

10 Stuiver-Pearson 1986, 805-838.

11 De Meulemeester-Matthys 1980, 14.

12 De Meulemeester-Matthys 1980, 14.

13 De Meulemeester-Matthys 1980, 13.

14 De Meulemeester-Matthys 1980, 16.

15 De Meulemeester-Matthys 1980, 19.

Wat de interpretatie van de oudste sporen (pre-Sint-Donaaskerk) betreft, verandert er in wezen niets aan onze hypothese. De vroegste bewoning, bestaande uit een loopvlak, en de walstructuur uit de tweede fase zijn stratigrafisch bepaald door de bouw van de kerk en zijn dus niet te dateren vóór de tweede helft van de 9de, maar vóór de tweede helft van de 10de eeuw. Anderzijds bestond de burcht met zekerheid in 892¹⁴. We mogen ons vroeger besluit handhaven: "We kunnen dan ook de vraag stellen of we hier niet met een deel van de omwalling van de eerste kleine versterking te doen hebben, de burg van Boudewijn I (862-879), opgetrokken in een reeds bewoonde zone. Deze sterkte zou dan onder Boudewijn II (879-918) vervangen zijn door een groter kamp dat de ganse oppervlakte van de huidige burg omvatte en een circulair patroon moet hebben gehad. De aanleg ervan moet gezien worden in het kader van de algehele organisatie van de kustverdediging, de "in loca maritima castella recens facta" van kort voor 891¹⁵. Tenzij de walstructuur zelf deel uitmaakt van de ronde burcht van Boudewijn II, mogelijkheid die thans openblijft door het verjongen van de kerkdatering. Ook nu zijn we er ons ter dege van bewust dat het hier om een hypothese gaat, die alleen door verder, liefst intensief, archeologisch onderzoek kan worden opgelost.

BIBLIOGRAFIE

DAUCHOT-DEHON M. & HEYLEN J. 1971: Institut Royal du Patrimoine Artistique. Radiocarbon Dates II, *Radiocarbon*, 13.

DECLERCQ G. 1985: Wanneer ontstond het Sint-Donaaskapitel te Brugge?, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis CXXII*, 3-4, 145-157.

DE MEULEMEESTER J. & MATTHYS A. 1980: *Vroegmiddeleeuwse sporen op de Burg te Brugge*, *Archaeologia Belgica* 226, Brussel.

MERTENS J. 1963: *Quelques édifices religieux à plan central découverts récemment en Belgique*, *Archaeologia Belgica* 73, Bruxelles.

STUIVER M. & PEARSON G.W. 1986: High-Precision Calibration of the Radiocarbon time Scale AD 1950-500 BC, *Radiocarbon* 28, 805-838.